

Azərbaycanda mədəniyyətimizin və incəsənətimizin tərəqqisinə böyük diqqət və qayğı göstərilir. Mədəniyyətimizə xüsusi diqqət göstərmiş, bu işlərə dövlət dəstəyini əsirgəməmiş ümum-millil lider Heydər Əliyevin qoyduğu ənənəni bu gün Prezident İlham Əliyev, Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva ölkə daxilində və xaricində böyük layihələr həyata keçirilməklə davam etdirir. Ökəminin 10-dan çox maddi və mədəni irs nümunəsi bu beynəlxalq qurumun Ümumdünya İrsi və Qeyri-Maddi Mədəni Mirası Siyahısına daxil edilib. Onlardan biri də Azərbaycanın ən qədim musiqi alətlərindən biri olan kamançadır. Kamança sənəti ölkəmizin sərhədlərindən daha geniş coğrafiyanı əhatə edən, yüzilliklər boyu nəsilərdən nəslə ötürülən mədəni mənsubiyyət nümunəsidir. Muğamlarımızın ifası zamanı trioya (tar, kamança, qaval) daxil olan kamança əsrlərdir ki, insanları valeh edir. Bu ecazkar səs sanki kamançadan qopan tərənelərin ahənginə qoşularaq insanı uzaqlara qanadlandırır. Dahi bəstəkarımız Üzeyir Hacıbəyovun bu sözləri isə heyranlığımızı daha da artırır: "Kamança tardan daha kamil və daha faiq (üstün) bir aləti-musiqiyə, insanın səsine daha yaxındır, melodik alətlərdən ən gözəlidir"...

Dahi Nizamının təsvirində

İllər boyu ali məclislərdə, dəbdəbəli ziyafətlərdə aparıcı rolu, layiqli yeri olan kamançanın şanlı tarixi var. Bu qədim alət barədə hələ orta əsr klassiklərinin əsərlərində rast gəlmək mümkündür. XVI əsr Təbriz rəssamlıq məktəbinin nümayəndəsi Mir Seyid Əlinin "Musiqi məclisi" əsərində və Əbdülqadir Marağayinin əsərlərində Azərbaycana məxsus kamançadan bəhs edilib. Eləcə də Azərbaycanın dahi şairi, mütəfəkkiri Nizami Gəncəvi bütün milli alətlərimizə verdiyi yüksək tərif kamançamıza da verib. N.Gəncəvi "Xosrov və Şirin" poemasında kamançanı belə təsvir edir:

*Kaman Musa kimi yanır, inləyir,
Çalan xanəndəni durub dinləyir.
Oxuyan bir gözəl qəzəl başladı,
Bu keyfi-işrəti çox alqışladı.*

Üzeyir bəy dühası və kamançanın möcüzələr yaradan dörd simi

Kamança ifaçılığının Azərbaycanda yüksək inkişafı XIX əsrin ikinci yarısından başlayaraq xanəndəlik sənətinin inkişafı ilə bağlıdır. Belə ki, 1931-ci ildə Üzeyir Hacıbəyov və Müslüm Maqomayevin təşəbbüsü ilə yaradılmış ilk notlu xalq çalğı alətləri orkestrində tar ilə yanaşı, kamança aparıcı alət kimi əsas yeri tutdu. Məlumdur ki, tar, kamança vaxtilə not ilə çalınmadığına görə, müvafiq not materialı, ədəbiyyat yox idi.

Ruhumuzu dindirən kaman

Mirzə Cəlilin "Kamança"sından süzülən həqiqət

Məşhur azərbaycanlı yazıçı, dramaturq, publisist Cəlil Məmmədquluzadənin Şuşa qalasında olarkən böyük ustalıqla qələmə aldığı "Kamança" əsərində erməni Baxşı obrazını yaratmaqla onu məhz milli mənsubiyyət oğrusu, işğalçı, milli münafiqsəninin tərəflərindən biri kimi təqdim etmək məqsədi daşıyırdı. Azərbaycanın milli dəyərlərini çox yaxşı mənimsəyən erməni Baxşı humanist və tolerant azərbaycanlı üçün ciddi təhlükədir. Bununla bağlı AMEA Naxçıvan Bölməsinin böyük elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Ramiz Qasımov "Kamança" - milli dəyərlərimizə ədəbi və əbədi abidə" adlı məqaləsində yazırdı: "Əsərdə kamança Azərbaycan milli ruhunu, milli mənəviyyatını təmsil edir. Qəhrəman yüzbaşının intiqamçılığı, vurub-tutmaq, kəsib-öldürmək hisslərini musiqinin dərin incəliklərindən gələn gözəl hisslər unutturur, yumşaldır. Musiqi öz ülviliyi, təmizliyi, aliliyi ilə sülh, əmin-amanlıq, insanpərvərlik ideyalarının carçısına çevrilir. Beləliklə, musiqi qələbə çalır, kamança zəfər əldə edir, sülh, humanizm qəlblərə hakim kəsilir, ən qaçılmaz ölüm fərmanını dayandırır, "axırı həyat ölümə, xeyir şəərə, sənət ədavətə üstün gəlir". "Kamança" əsərində ədibin məqsədi azərbaycanlı balalarını milli musiqinin təsiri ilə oyatmaq və ayılmaqdır. Cəlil Məmmədquluzadə kamança ilə müsəlmanın "qulağının dibinə" elə bil "şapalaq vurub" ayıldır: "Sənin musiqin və alətin kimin əlində, kimin dilindədir?" - deyir".

Bəxtiyar Vahabzadə və ruhumuzun kamanı

Kamanın ecazkar səsi Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin misraları ilə birləşib ruhumuzu qanadlandırır və bizə xoş duyğular bəxş edir. Böyük şair kaman səsinəndən kam aldığını, bu səsin könül ağrısına məlhəm olduğunu və ecazkar səsin qarşısında baş əydiyini

deyir:

*Kamanın bağrında ağaran tozlar -
Yanan arzuların külüdür bəlkə?
Bu taxta parçası yanmayı özü,
Ancaq od-ocaqsız yandırır bizi.
Odun alovuna od şan-şan olur,
Bu səsin oduna alışır su da.
Bu səslər məlhəmdir könül ağrım,
Onların önündə baş əyirəm mən.
Bu boyda dünyanı basıb bağrım,
Öpüb-qucaqlamaq istəyirəm mən.*

Mədəniyyətimizin qızıl fondu Həbil Əliyev

Müasir dövrümüzdə Xalq artisti Həbil Əliyev nəinki Azərbaycanda, bütün Şərqi dünyasında ən məşhur kaman ustası kimi milli musiqi alətimizin şöhrətini bütün dünyaya yaydı. Muğam ifaçılığı ənənələrinin və xalq musiqisinin safliğunun qorunmasını həyatı boyu öz sənət fəaliyyətinin başlıca qayəsi hesab edən Həbil Əliyev Azərbaycan xalqının milli sərəvəti sayılan "Segah", "Şur", "Cahargah", "Rast", "Mahur", "Zəminxarə", "Bayatı-Qacar", "Bəstəniqar" muğamlarının yeni ifa tərzini formalaşdıraraq novatorluqla ənənənin sintezinə nail olub.

Həbil Əliyevdən ilhamlandığını deyən israili kamança ifaçısı Mark Eliyahu bu sənəti ölkəmizdə öyrənib və kamançamızı bütün dünyaya tanıdır. Sənətçi Azərbaycana səfəri zamanı demişdi: "Bu ölkə mənə kamançada ifa etməyi öyrətdi. Bu ölkə mənə bir musiqiçi kimi nüfuz edib. Həbil Əliyevin kamançada "Bayatı-Şiraz" ifasını görüb heyretləndim. Valideynlərim mənə dövrünün ən gözəl kamança ustası Ədalət Vəzirovun yanına qoydular. Mən ondan kamançada ifa etməyi öyrəndim. Həbil Əliyev ölümündən bir qədər əvvəl mənə kamança hədiyyə etmişdi".

Azərbaycanın ilk qadın kamança ifaçısı

Əgər ustad Həbil Əliyev kamançanın tarixində yeni bir eranın başlanğıcını qoydusa, Şəfiqə Eyvazova da bu alətdə qadınlar arasında ilk ifaçı kimi

Azərbaycan Respublikasının
Medianın İnkişafı Agentliyi

Məqalə "Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi"nin maliyyə dəstəyi ilə "Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin, milli adət-ənənələrinin, elm və mədəniyyətinin təbliği: dövlət müstəqilliyimizin bərpasının 30-cu ili - Azərbaycan dövlətçiliyi müasir mərhələdə" istiqaməti üzrə hazırlanmışdır

tarixə düşdü. Özünəməxsusluğu və zərifliyi ilə fərqlənən Şəfiqə xanım öz sehirli musiqisi ilə böyük sənətkarları - Şövkət Ələkbərova, İslam Rzayev, Gülağa Məmmədov, Rübabə Muradova, Qulu Əsgərov, Elmira Rəhimovanı müşayiət edib. Musiqi sahəsindəki göstərdiyi böyük xidmətlərlə yanaşı, 1974-cü ildən Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında çalışan Şəfiqə Eyvazova həm də pedaqoji fəaliyyətlə məşğuldur. Bu gün onun tələbələrindən səsi dünyanın dörd bir yanından gəlir.

Bir sözlə, ata-babadan bizə yadigar qalan kamança sənəti bu gün layiqincə yaşadırlar. Heç şübhəsiz, təzə gələn səslər-nəfəsələr kamançanı kökdən düşməyə qoymur, ustadlarının yolunu layiqincə davam etdirməyə çalışırlar.